

*ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ "КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ
ПОДАТКОВИЙ ІНСТИТУТ»*

***АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ
ГУМАНІТАРИСТИКИ:
КОМУНІКАТИВНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТ***

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(14 травня 2024 року)**

***Кам'янець-Подільський
2024***

ЗМІСТ

ВСТУП	7
I. УКРАЇНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ	
Даниленко Л.В. Шахта як місце пам'яті (Павло Паштет Белянський «Бабуся вмирати не любила»).....	10
Данилюк Н.Ф. Спеціалізовані й транспозиційні засоби вираження умовного способу в прозових творах В. Гребенюка.....	14
Костусяк Н.М. Інструментально-атрибутивні синтаксеми в сучасній українській мові.....	18
Корець А.І. Порухення літературних норм у фейсбучних дописах.....	23
Монастирська Р. І. Терміноодиниці на позначення сільськогосподарських понять у словнику Б. Грінченка.....	28
Моток А. Функції узагальнювальної та дистрибутивної однини в науковому мовленні (на матеріалі ветеринарної термінології).....	32
Назаренко І.О. Специфіка вживання вставних компонентів у текстах конфесійного стилю.....	35
Осташевська А. Семантична метафоризація військових термінів у сучасній українській поезії.....	39
Петренко Т.В., Христіанінова Р.О. Вплив контексту на значення займенникових іменників <i>хтось</i> та <i>щось</i>	42
Римар Н.Ю. Основні лексико-семантичні поля в мовотворчості українських письменників.....	46
Рожко Т.М. Дієслова з узагальненим квантитативним значенням у прозових творах Й. Струцюка.....	49
Семенов С. Вставні та вставлені конструкції як невід'ємні компоненти наукового тексту.....	54

змінюється за впливу на них метафоризованого предиката та залежних від цих займенників компонентів.

Література

1. Граматика сучасної української мови. Морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова; за ред. Г. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
2. Дудко І. В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові: монографія. Київ: Довіра, 2011. 232 с.
3. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.

Н. Ю. Римар,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри славістичної філології,
педагогіки та методики викладання,
Білоцерківський національний аграрний університет*

ОСНОВНІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПОЛЯ В МОВОТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

У сучасній українській мові активно досліджують різноманітні лексико-семантичні поля. Це дає можливість мовознавцям вивчати лексико-семантичні системи художніх, епістолярних, конфесійних, фольклорних та інших текстів. Структурування лексики поглиблює знання про слововживання і словотворення на різних рівнях мовної організації, дає уявлення про лінгвістичне багатство окремих авторів, жанрів, стилів і мови загалом.

Вибір для аналізу ЛСП, що функціонує у межах певного художнього твору, значною мірою залежить від типу й жанру аналізованого текстового фрагмента. Т. Лупенко зазначає, що у казках чи детективах, де в основі сюжету перебувають «операції» з предметами, найбільший інтерес для дослідження становлять денотатні поля, які містять значну кількість одиниць, пов'язаних

між собою різними зв'язками. Щодо любовних, історичних романів, психологічних драм, поетичних творів, які описують сферу відчуттів і почуттів персонажів, то вони, цілком очевидно, перебувають на значно вищому щаблі «абстрактного», а отже, являють собою широке поле для діяльності дослідників сигніфікативних (понятійних) полів [2, с. 89].

У мовотворчості українських письменників частотними є обидва різновиди полів. Традиційними вважають лексико-семантичні поля, пов'язані з архетипами чотирьох елементів, які лежать в основі будови світу, – *вогонь, повітря, земля і вода*. М. Сапун зауважує, що ці першоелементи можна вважати першоджерелами творчості письменника, адже саме їх аналіз допомагає встановити глибинний зв'язок з минулим (своєрідною «пам'яттю віків» – підсвідомістю людини) та майбутнім (збудження думок, породження нових смислів) [5, с. 46].

Характерно, що специфіка наповнення лексико-семантичних полів залежить, насамперед, від авторського світогляду та естетичних вимог митця. Скажімо, в ідіостилі Григорія Косинки лексико-семантичні поля «вогонь», «повітря», «земля», «вода» перебувають у тісній взаємодії з основним концептом його мовотворчості – концептом Людина [5, с. 47]. Часто спектр інтерпретацій образів *землі, води, неба*, визначених насамперед семантикою відповідних лексичних одиниць, об'єднані в макрополе «природа». При цьому лексико-семантичні поля вказаних образів у художніх творах рідко виступають ізольовано.

Досліджуючи смислову структуру концепту *природа* на матеріалі мови художніх творів українських письменників другої половини ХХ століття, І. Серебрянська доводить, що світ природи в українській літературі представлений двома зрізами: вертикальним і горизонтальним, що окреслюють межі досягнення органів чуття людини, елементи яких перебувають у постійній взаємодії. Людина в художній картині світу – це частина природи, яка просторово перебуває між небом і землею, певним чином поєднуючи їх. У зв'язку з цим лінгвіст у складі ЛСП «вертикальний простір» виділяє ЛСГ «небо

й небесні світила» і ЛСГ «атмосферні явища», а у структурі ЛСП «горизонтальний простір» – ЛСГ «особливості земної поверхні», ЛСГ «водна стихія», ЛСГ «рослинний світ», ЛСГ «тваринний світ» [6, с. 92].

У дослідженнях із когнітивної лінгвістики одними із перших виділені концепти *простір*, *рух* і *час*, що належать до базових у концептуальній та мовній картині творів українських письменників. Показовим у цьому контексті є аналіз ЛСП «простір» у поезії Євгена Маланюка [4]. Л. Прокопович зауважує, що загалом воно проектується на структуру однойменного угруповання в національній поетичній мові, семантико-естетичний діапазон якого охоплює номінації природного простору (*земля, поле, степ, море, небо*) та засвідчує традиційні і новаторські засоби смислоутворення [4, с. 98].

Широкий арсенал засобів лексичної реалізації номінації *час* представлено у кандидатській дисертації О. Петрушенко «Лексико-семантичне поле «час» в українській поезії другої половини ХХ ст.» [3]. Дослідниця зауважує, що на сучасному етапі розвитку національної поетики номінація *час* – одна з опорних одиниць художнього мовомислення та мововираження.

Продуктивним у висвітленні проблеми авторського ідіостилю у зв'язку з його психологічним типом є аналіз ЛСП «колір». Дослідження лексико-семантичного поля кольоративів у художньому мовленні українських поетів і прозаїків початку ХХ століття (Богдана-Ігоря Антонича, Миколи Зерова, Богдана Лепкого, Олександра Олеся, Валер'яна Поліщука, Миколи Хвильового) представлено у дисертації Т. Ковальнової [1]. Лінгвістка аналізує залежність колірної гами та семантики колірних номінацій від психологічного типу поета та його належності до певного літературного напрямку, розглядає особливості функціонування слів на позначення кольору, зокрема, розширення їх лексичної валентності та стилістичне оновлення семантики, що виявляється у зрушеннях ядерних і периферійних, денотативних і конотативних сем у структурі значень кольоративів.

Література

1. Ковальова Т.В. Лексико-семантичні поля кольоративів в українській поезії початку ХХ ст. : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 1999. 19 с.
2. Лупенко Т. Семантика польових с структур у контексті аналізу мовної картини світу. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики* : наук. журнал. 2012. № 1. С. 85–92.
3. Петрушенко О. О. Лексико-семантичне поле «час» в українській поезії II половини ХХ ст. : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 20 с.
4. Прокопович Л. Лексико-семантичне поле «простір» у поезії Євгена Маланюка. *Культура слова*. 2013. Вип. 79. С. 97–104.
5. Сапун М. Мова новел Григорія Косинки: структурно-функціональний аспект : дис... канд. філол. наук, спец. : 10.02.01. Київ, 2010. 185 с.
6. Серебрянська І. М. Етнокультурний концепт «природа» як складова просторового коду. *Філологічні трактати*. 2009. №1. Т. 1. С. 90–94.

Рожко Тетяна,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник: доктор філологічних наук,
професор Костусяк Н. М.*

ДІЄСЛОВА З УЗАГАЛЬНЕНИМ КВАНТИТАТИВНИМ ЗНАЧЕННЯМ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ Й. СТРУЦЮКА

Маркування узагальненого квантитативного змісту пов'язане з різними мовними одиницями, серед яких чільне місце посідають дієслівні форми. У сучасній лінгвоукраїністиці зазначена група слів неодноразово слугувала